

Westersebos 23 te Schoonebeek

Bouwhistorische opname

Concept

Erica, maart 2024

© 2024 Battjes & Ladrak

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Battjes & Ladrak
Bouwhistorici
0591-302121

Voorwoord

In opdracht van architectenbureau VANDERSALM-aim in Zwolle heb ik een bouwhistorisch onderzoek uitgevoerd in de boerderij aan het Westersebos 23 te Schoonebeek. Zoals meestal het geval is, was ook in dit object veel te ontdekken wat in de loop van de tijd in de vergetelheid was geraakt.

De bewoners van de boerderij, de familie [REDACTED] dank ik heel hartelijk voor hun bereidwilligheid om mij altijd ter wille te zijn bij mijn onderzoek. Ook [REDACTED] die op [REDACTED] woont, dank ik voor zijn betrokkenheid bij dit project en de foto's die zijn vader jaren geleden gemaakt heeft bij de verbouwing van de andere helft van het complex.

In het bijzonder ook [REDACTED] een van de laatste telgen van een geslacht dat eeuwenlang de boerderij bewoond heeft. Hij heeft mij de papieren ter beschikking gesteld, die zijn voorgeslacht bewaard heeft vanaf 1700 tot eind negentiende eeuw. Van schuldbekentenissen tot huwelijksvereenkomsten, het leven in een dorpsgemeenschap kwam erin tot leven.

Erica, maart 2024

[REDACTED]

Inhoud

Voorwoord	2
Basisgegevens	4
1 Historische context	5
2 Plattegronden en aanzichten	6
3 Beschrijving	
Exterieur	
Interieur	
5 Oude kaarten en kadaster	
6 Dendrochronologie	
7 Interpretatie van de onderzoeksgegevens	
8 Waardestelling	
9 Faseringstekening	
10 Samenvattende conclusies	
Geraadpleegde literatuur	
Verantwoording van de afbeeldingen	

1 Historische context

Het gebied van het huidige Schoonebeek was al in de prehistorie bewoond. Vondsten uit het stenen tijdperk en uit de bronstijd bewijzen dat.

Het Schoonebeek dat wij nu kennen is een randveenontginning waarvan de boerderijen op vier zandruggen gebouwd zijn, het Oostersebos, Middendorp, Oud-Schoonebeek en het Westersebos. Oostersebos, Middendorp en Westersebos zijn nog steeds buurtschappen die gekenmerkt worden door de boerderijen die er deel van uitmaken.

Het levensonderhoud werd voornamelijk bepaald door de teelt van boekweit en het houden van runderen op de uitgestrekte weidegronden langs het Schoonebekerdiep. Voor de vele runderen die geweid moesten worden, werden zogenaamde boëen gebouwd. Dit zijn unieke bouwwerken die alleen in Schoonebeek voorkwamen en aan de andere kant van de grens die door het Schoonebekerdiep gevormd wordt. Er waren er ruim dertig, waarvan nu alleen de Wilms boë, een replica van de oorspronkelijke, helaas afgebrande boë en de Hekmans boë resteren. Van de Hekmans boë en de daarbij horende hooischuur is alleen het oorspronkelijke geraamte van de balken over. Een nieuwe plaats wordt nog gezocht.

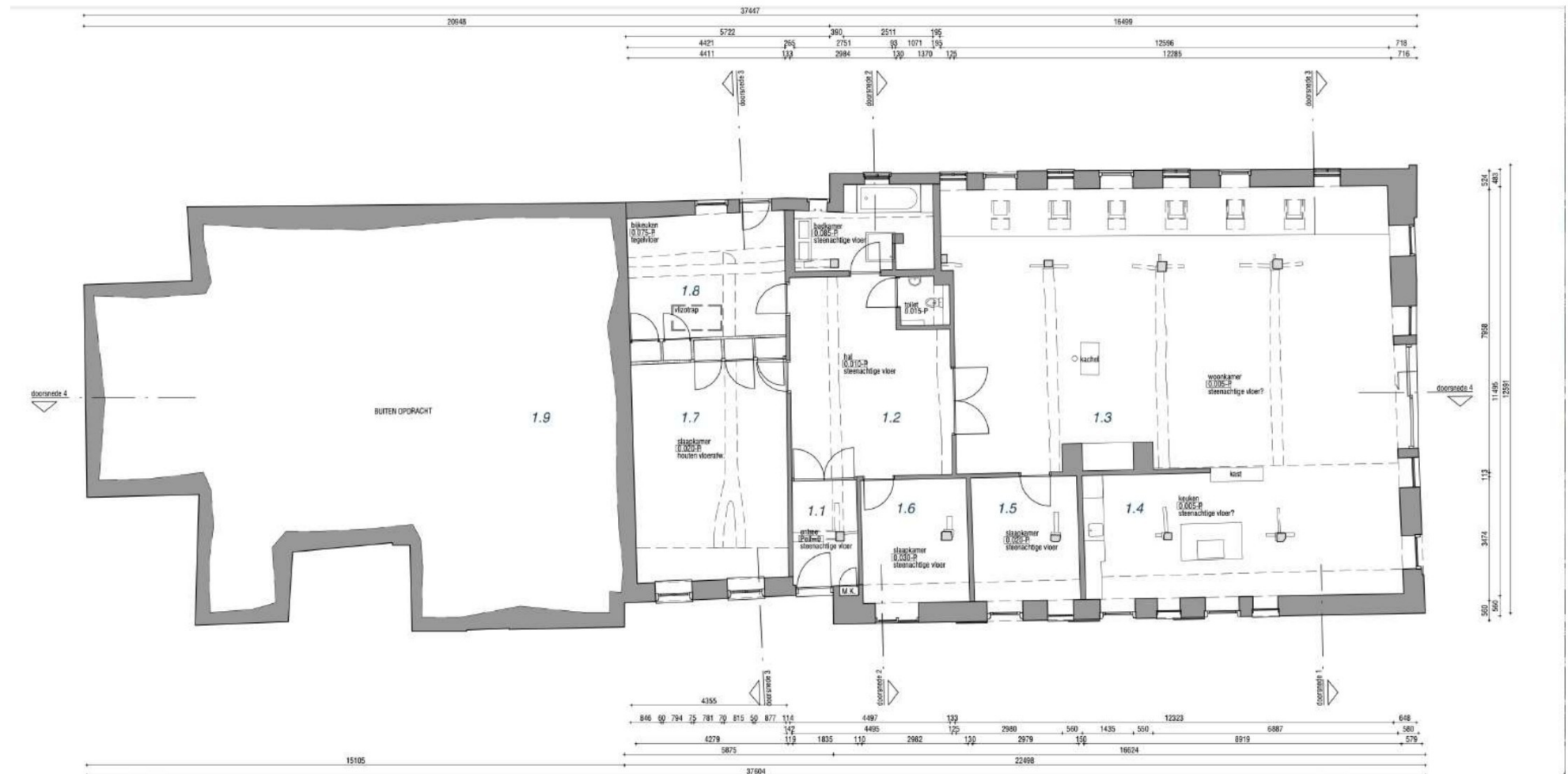
Schoonebeek is tot de jaren 1950 een agrarisch dorp geweest. Na WO II heeft de NAM echter een groot stempel op het dorp gedrukt: de olie, waarvan al voor de oorlog bekend was dat die in grote hoeveelheden in de grond zat, werd geëxploiteerd. Het dorp heeft er erg veel goeds van meegekregen: wegen, huizen, welvaart.

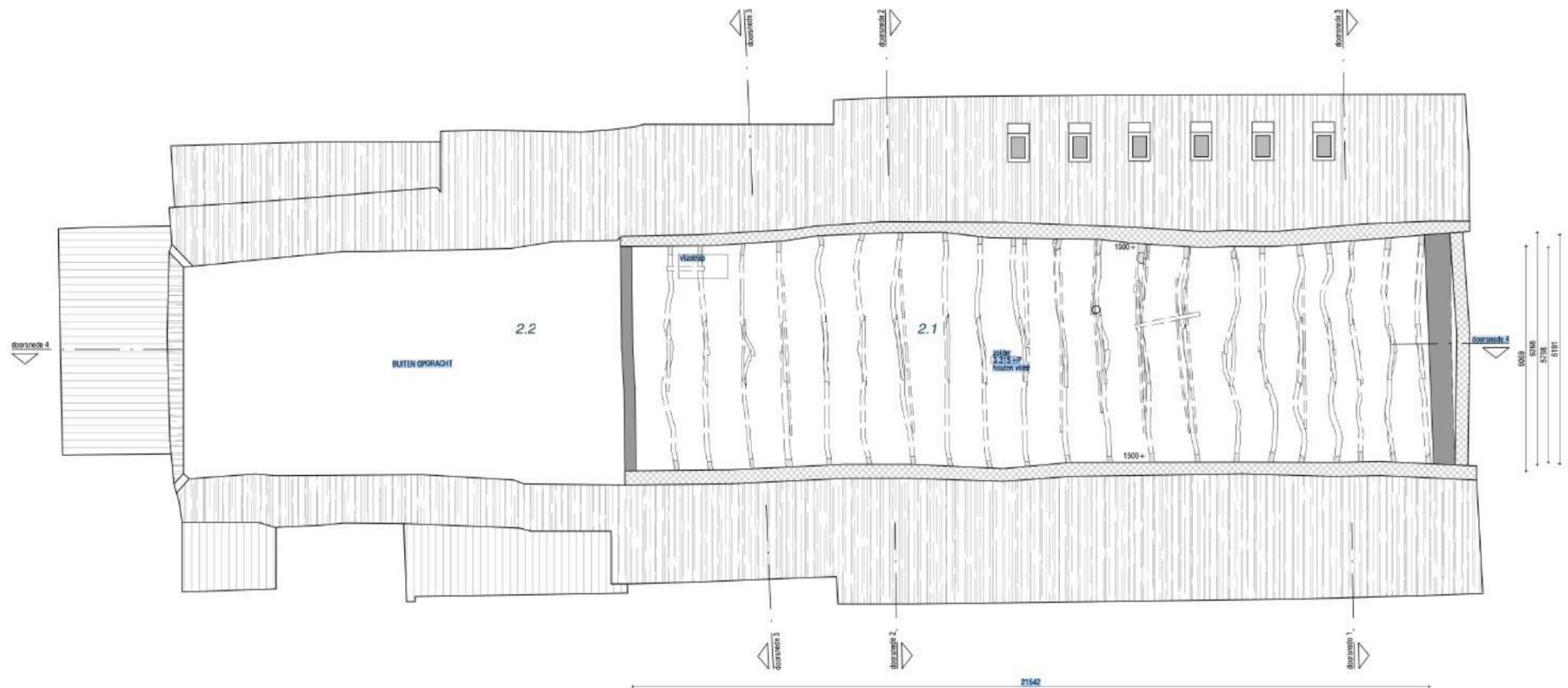
De boerderijen in de buurtschappen Oostersebos, Middendorp en Westersebos zijn grotendeels bewaard gebleven, ook al zijn ze lang niet allemaal meer bij het boerenbedrijf betrokken. Ook Westersebos 23 is zeker vanaf de jaren 1970 bewoond door burgers. De bouwgeschiedenis van het dubbele complex blijft echter uiterst interessant en zal ook in de toekomst ongetwijfeld nog meer geheimen onthullen dan er nu bekend zijn.

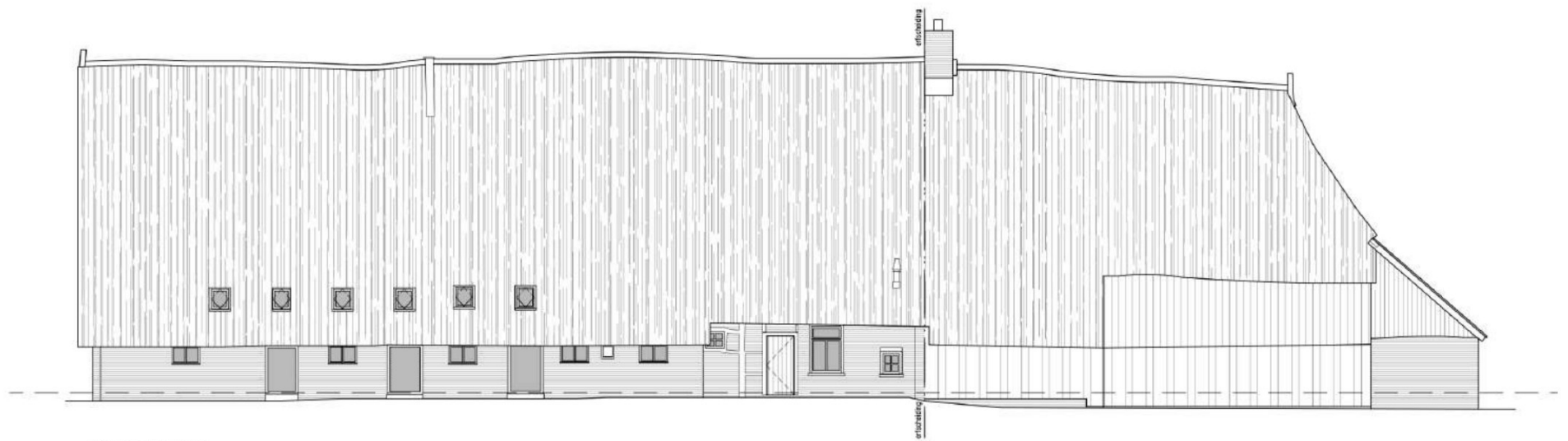

1. Westersebos 23

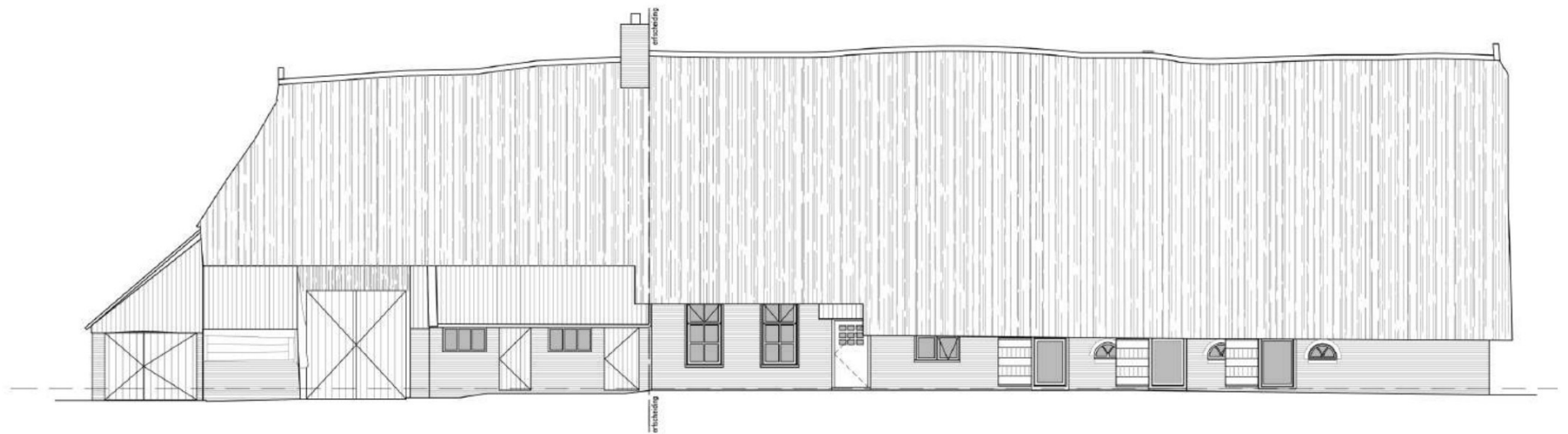
2 Plattegronden en aanzichten

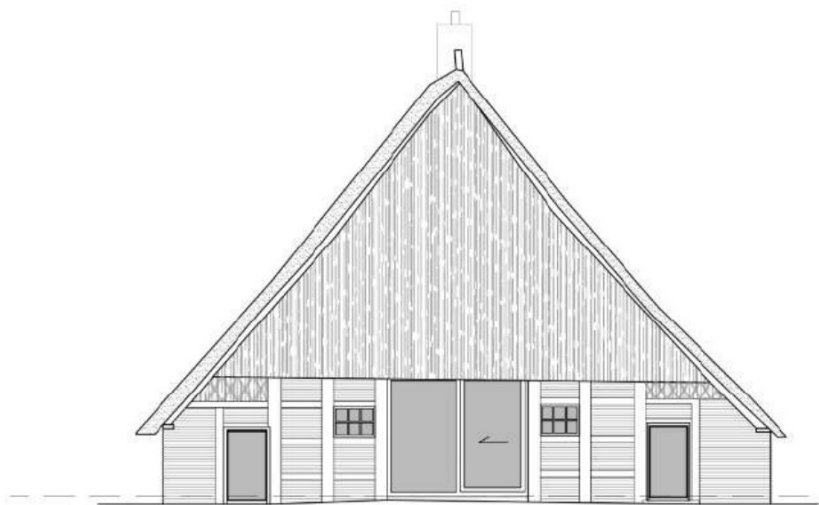

Rechter zij aanzicht

Linker zij aanzicht

Vooraanzicht

Achteraanzicht

3 Beschrijving

Exterieur

Noord

2. De noordgevel. De bakstenen hebben een formaat van 21,5 x 9 x 4 cm, een tienlagenmaat van 56,5-57 cm. In de bovenste vakken zijn de stenen 5 cm dik. De vakken uiterst links en rechts zijn gevuld met vlechtwerk van stro.

3-4. Vakwerk in de noordgevel. De baanderdeuren zijn vervangen door een schuifpui. De staldeuren door vensters.

Op een foto uit 1972 is het verval van de boerderij goed te zien.

4. In 1959 bestonden de wanden van het verlengde van de boerderij uit strowanden.

6. De huidige situatie.

5. Op een foto uit 1972 is een deel ervan met een uitbouw gevuld, die er nu nog is.

7. De deel is geschikt gemaakt voor bewoning.

8-10. Voor de vensters van de woonkamer (nu slaapkamer 1.7) zaten luiken.

Het dak was aan de onderzijde gedekt met vier lagen gegolfde Friese pannen.

De elektriciteit kwam binnen via de aansluiting die nog goed te zien is.

11. De voordeur is vervangen door een nieuw exemplaar.

12-15. In het vensterkozijn zitten duimen voor de luiken, in de natuurstenen dorpel een ijzeren geleider om een schuifgrendel van de luiken in vast te zetten als ze gesloten zijn. In de muur zit een wervel om de vensterluiken vast te zetten in geopende toestand. Op de foto rechts is dat te zien.

15. De baksteen heeft een steenformaat van 21,5-22 x 10,3-10,5 x 5 cm. De tienlagenmaat bedraagt 65-66 cm. De stenen zijn in kruisverband gemetseld met cementmortel. Op de zwartwit foto lijken de bakstenen met kalkmortel gemetseld te zijn.

16-19. De bovenste twee kleurenfoto's geven de huidige situatie weer. De rechter uitbouw is nà 1959 verzezen, blijkens de foto rechtsonder. Er was een doorrit, want tegenover de zijbaander was aan de andere kant ook een baander.

West

20. De betonnen stalvensters zijn gedeeltelijk vervangen door grote vensters. De bakstenen hebben een formaat van 21,5 x 10,3 x 5 cm, de tienlagenmaat bedraagt 70 cm. Ze zijn in halfsteensverband gemetseld met cementmortel.

22-23. De vakwerkgevel westzijde. Op een foto uit 1962 staat op de bovendorpel boven de deur 1722. Het metselwerk ziet er in 1962 slecht uit. Rechts is een getralied venster te zien. Dat zat boven de kelder, die er toen nog was.

21. De westelijke muur van de deel had alleen stalvensters.

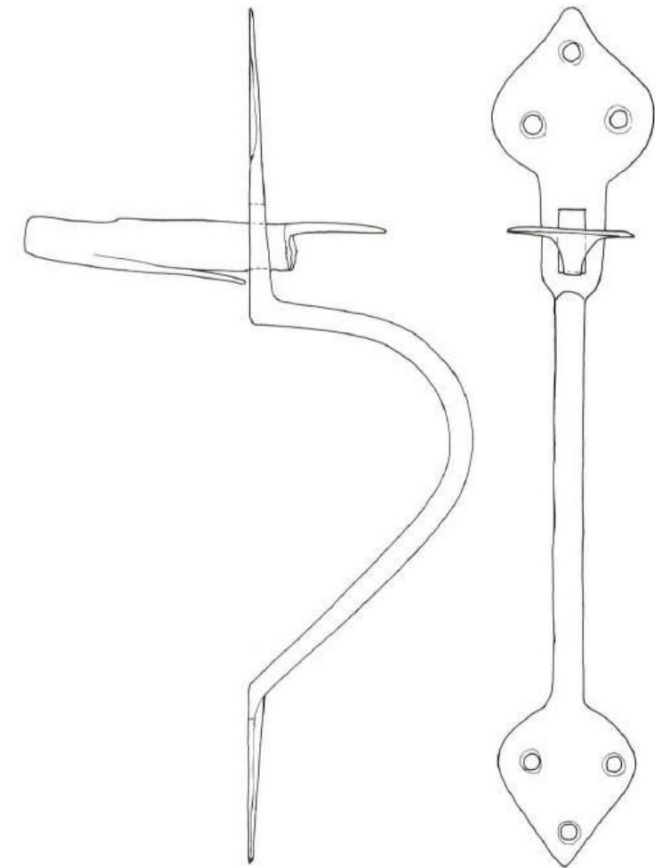
24. In de muur van de deel zit een nu dichtgezette opening, waarschijnlijk voor een toilet dat op die plaats op de deel gezeten heeft.

25-26. De stenen in de vakken zijn opnieuw gevoegd. Het voegcement is waarschijnlijk te hard, waardoor de stenen hun vocht niet kwijt konden en beschadigd zijn.

Opeen balk lijkt het jaartal 1737 geschilderd te zijn. Het is niet vastgesteld waarop dit jaartal slaat. Het is ook mogelijk dat het helemaal geen jaartal is. Het zou ook gelezen kunnen worden als 7737.

246. Deurgreep met klinklichter, XVIII - XIX. Hoogte 24 cm.
Collectie Bureau Monumentenzorg Provincie Drenthe, Assen.

27-28. De deur is opgeklampt. De deur heeft een greep met klinklichter.

29-32. De fundering van de westmuur ter hoogte van het vakwerk bestaat uit blokken van Bentheimer zandsteen.

Het metselwerk is grondig aangepakt.

Het tralievenster is vervangen door een vierruits glasvenster.

33-35a. De zuidzijde van de westelijke kant van de boerderij is uitgebreid met een betimmerd gedeelte. In 1961 waren de wanden nog met stro gedekt.

35b. De muur hield op waar de aanbouw begon. Het lijkt de bedoeling dat het nu beëindigde metselwerk doorgezet zou worden, omdat de baksteen daar een vertanding vormt. In de tussenmuur waarmee het voorste huis gescheiden is van het andere zit een balk van het geraamte.

Zuid

37-41. De zuidzijde van het complex is van een nieuwe aanbouw voorzien. De oude is een turfschuur geweest.

Dak

42-45. Het dak is met riet gedekt zoals het hoort. Onderlangs bij de aansluiting van het rieten dak en de muur is een wiep aangebracht.

In een eerder stadium was een deel van het dak boven de koestal gedekt met pannen.

Voor de lichttoetreding zijn in het rieten dak zes vensters aangebracht.

Interieur

1.1 Entree

46-47. In de entree is een onderslagbalk te zien. Deze onderslagbalk maakt het mogelijk een stijl over te slaan, zodat er in het oorspronkelijke woongedeelte van de boerderij meer ruimte was.

Op de onderslagbalk staat het telmerk 4, wat vreemd is, want hier begint het zesde gebint.

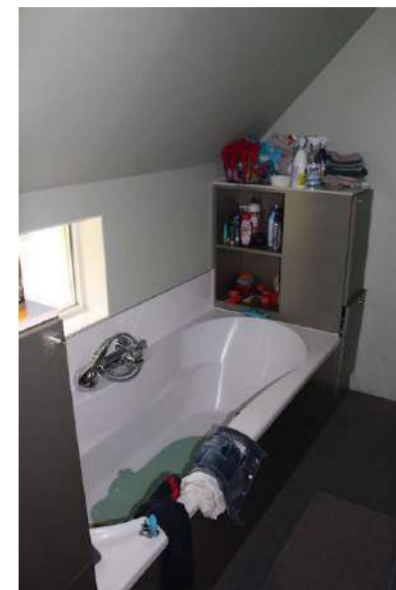
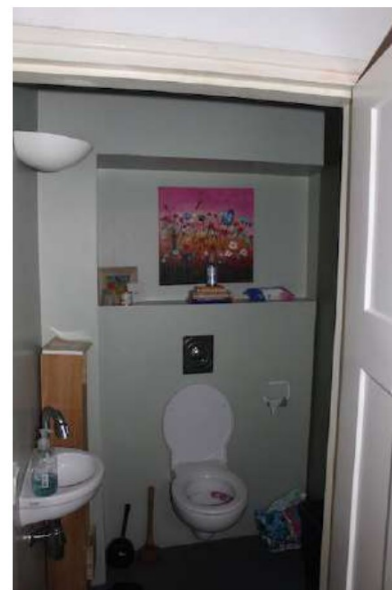
1.2 Hal, toilet en badkamer

48-53. In de hal is een zandstenen plaat ingemetseld met daarop de initialen en jaartal W 1772 G I. Het is nog niet vastgesteld welke naam aangeduid wordt.

In de garage van [redacted], een nakomeling van de [redacted] die oorspronkelijk de boerderij bewoonden, ligt een soortgelijke steen met de initialen [redacted] waarmee [redacted] bedoeld is. De initialen [redacted] zijn aangebracht door de bewoners die in de jaren 1970 in de boerderij zijn komen wonen, de familie [redacted].

Vanuit de hal is een toilet en de badkamer bereikbaar.

1.3 en 1.4 Woonkamer en keuken

54-57. De deel verbouwd tot woonkamer, keuken en slaapkamer. Van de oorspronkelijke situatie zijn alleen de gebinten deels te zien. Er zijn een grote schouw gebouwd, die niet meer gebruikt kan worden en een spekstenen kachel voor de verwarming aangelegd. In de noordelijke muur is nog een stuk van een schoor te zien die verbonden is met een stijl in de noordgevel.

58. [redacted] beschikte ook over een haardplaat die uit de boerderij afkomstig is.

59. In de eerste zichtbare stijl staat het telmerk 2. Op één uitzondering na zijn verder geen telmerken aangetroffen.

60-61. Twee stijlen zijn aangeheeld met nieuwe stukken eikenhout. Ook enkele schoren zijn vernieuwd.

Een ankerbalk verdwijnt in het verlaagde plafond voor de keuken.

62. De ankerbalken domineren de visuele beleving van de woonkamer.

63. De vijfde stijl in de woonkamer staat voor de helft op een stenen voet.

1.5 en 1.6 Slaapkamers

64-65. De slaapkamers 1.5 en 1.6 zijn vanuit woonkamer 1.3 en hal 1.2 bereikbaar.

1.7 Slaapkamer

66-67. In slaapkamer 1.7 is de onderslagbalk te zien die een stijl vervangt, zodat de ruimte die daardoor ontstaat, niet gehinderd wordt door een stijl. De ankerbalk is gevorkt. Oorspronkelijk was hier de woonkamer van de boerderij. Er was een grote schouw, die verdwenen is.

1.8 Bijkeuken

68-70. In de bijkeuken is de andere onderslagbalk te zien. De balk verdwijnt in de tussenmuur, waaruit geconcludeerd kan worden dat er een stijl aan de andere kant moet zijn.

In het plafond is een luik met een vlizotrap voor de toegang tot de zolder.

1.9 Schuur

71. In de schuur (het andere deel van het complex, oorspronkelijk ook een boerderij met woondeel) is de schoorsteen van de schouw nog aanwezig.

72. In een balk in de schuur zijn staakgaten te zien, wat erop duidt dat er een lemen wand is geweest.

73. Ook in dit deel van het complex is een onderslagbalk aangebracht, wat erop wijst dat er oorspronkelijk een woonruimte is geweest. Daarop wijst ook de schoorsteen, waaronder een schouw is geweest.

2.1 Zolder

74-76. De kap is een sporenkap. De daksporen zijn van eikenhout. Ze hebben haanhouten. In een latere fase zijn lager ook verbindingen tussen de sporen gemaakt.

Er zijn ook windverbanden, de schuine planken tussen de sporen.

De muren aan de noord- en zuidzijde zijn van kalkzandsteen opgetrokken. In de tussenmuur tussen de schuur en de boerderij is te zien. Dat er een schoorsteen voor de schouw is geweest.

4 Archieven

Register van 't Carspel
Schonebeek van de
grontschattinge van
de nieuwe angetim-
merde huizen en schu-
ren door de schultus
Geert Staafken, luyd
ijende schatbeurderse
Hester a. Stavereen en
twe Eigen Erfdens van
Schonebeek als Jan
Popp en Jan Stok-
man, daer toe volgen
order beëdigd in den
jaare 1742.

Langte van gebinten en Brede
Der Vachten

Geert Ellen een nieuwe schuur lang	6	18
an Varkenthek	2	0
Jan Ellen een nieuwe schuur	9	14
nieuwe schuur	5	16
Jan Gijbert een nieuwe schuur	3	17
nieuwe schuur	3	15

Langte. Brede

Stam Engberden nieuwe schuur	5	15
Glaas Lijcken een nieuwe schuur	4	14
Wife Glaas een nieuwe schuur	8	25
nieuwe schuur	4	18

Aldus gedaan ten over-
staan als voren volgen
orden sulx certificere
ik schultus en twee
Eijgen Erfdens neffens
de schatbeurderse
a. Stavereen met het
onderteekenen onser
namen.

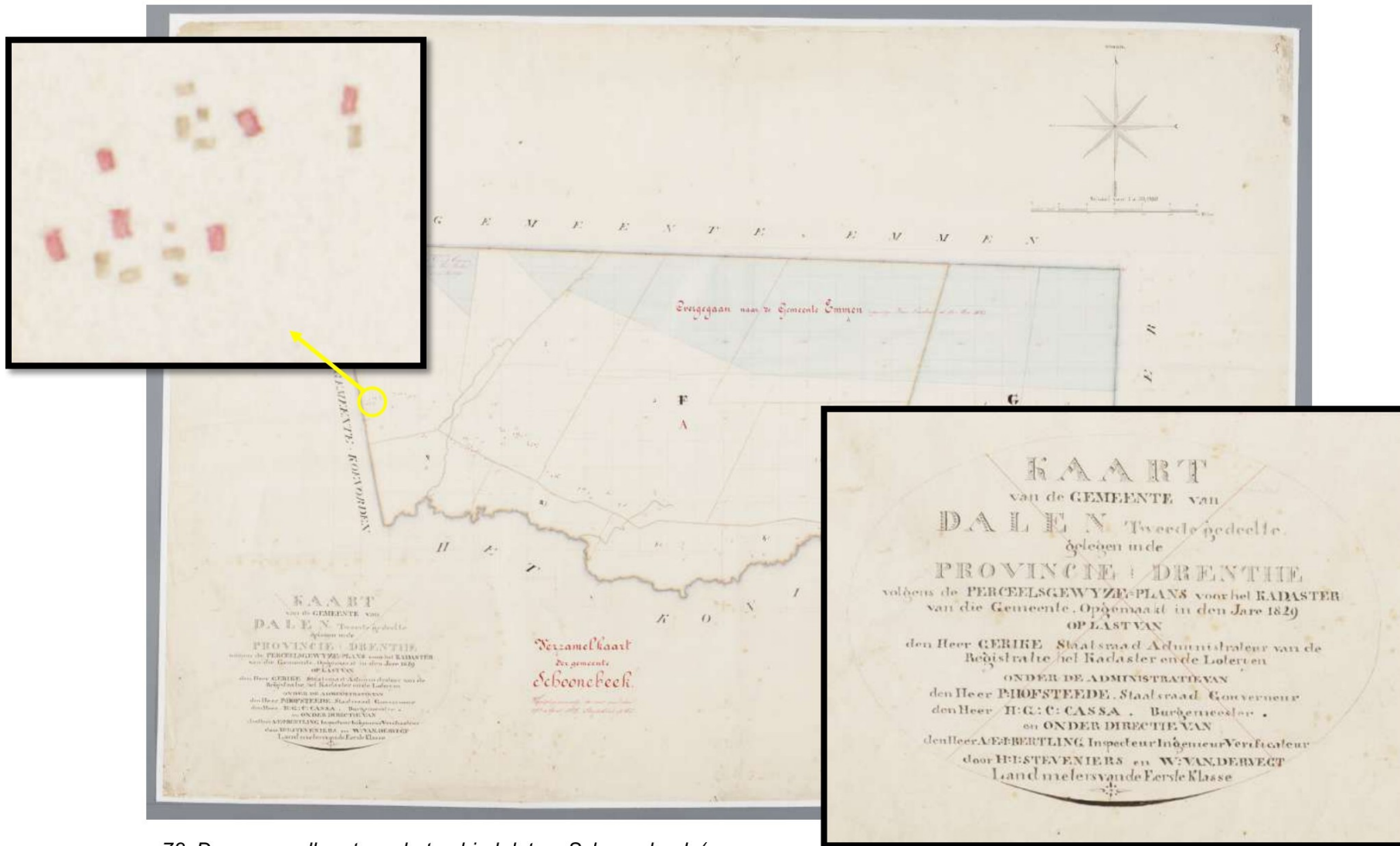
Jan Popp
Jantje Beckman
H. Hoorn wdures stuurman
als schat beëdigd van
Schonebeek

77. In 1742 werd een nieuwe inventaris opgemaakt van alle bouwwerken die sinds de laatste inventaris in 1672 zijn verzeen. De boerderij aan het Westersebos 23 is dendrochronologisch gedateerd in 1731. De boerderij moet dus in die nieuwe registratie opgenomen zijn.

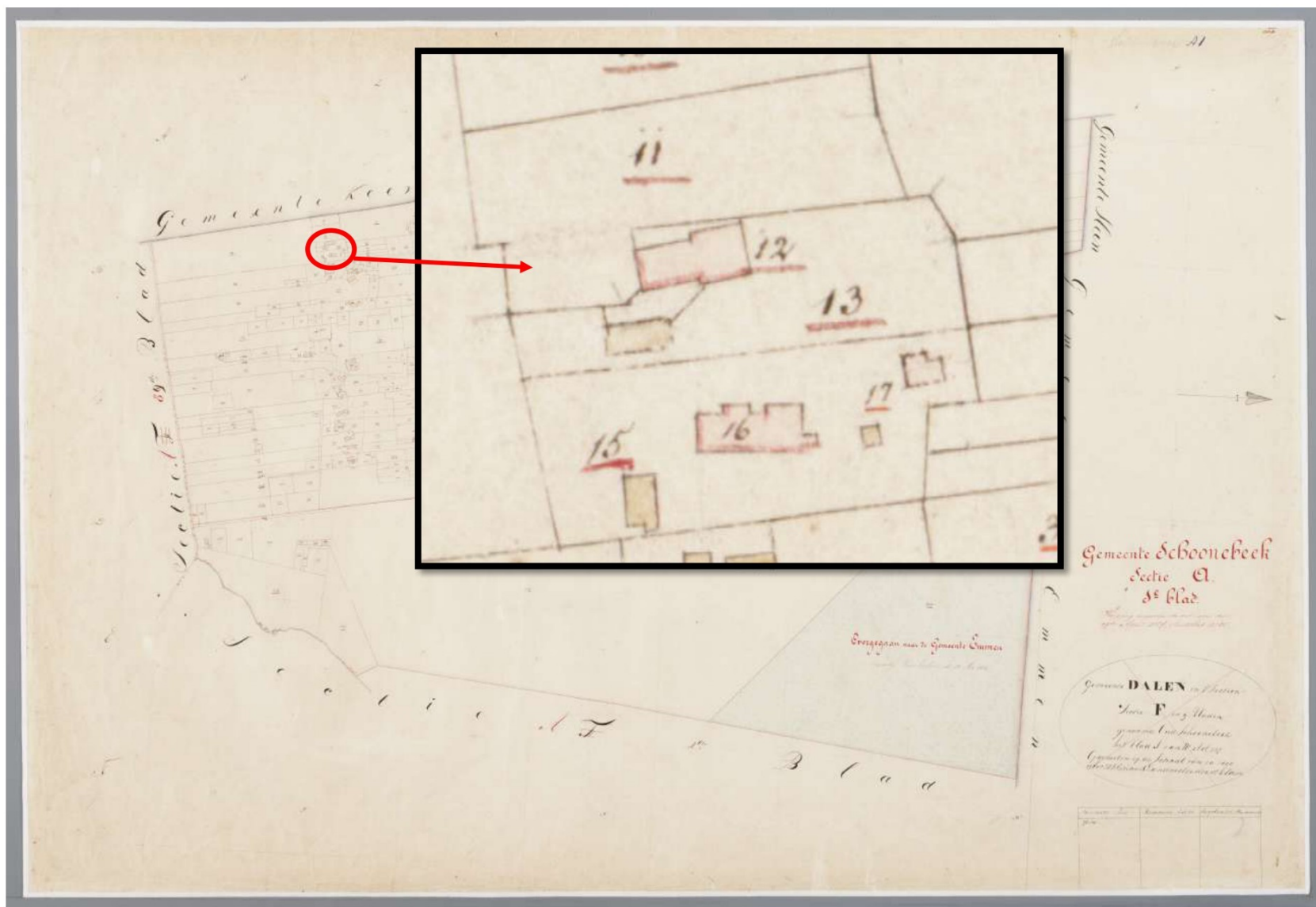
De bewoners van de boerderij op de plaats van 23 behoorden tot de familie [redacted] (op verschillende manieren gespeld). [redacted] werd genoemd als de bouwer van een boerderij met 8 gebinten die 25 voet breed waren. Dat klopt, evenals de breedte, die 745 cm is, 25 x 30 cm = 750 cm.

Transcriptie: Register van 't Carspel Schonebeek van de grontschattinge van de nieuwe angetimmerde huizen en schuren door de schultus [redacted] beneffens de schatbeurdersche [redacted] en twee Eigen Erfdens van Schonebeek als [redacted] daartoe volgens order beëdigd in den jaare 1742. (...) Aldus gedaan ten overstaan als voren volgens orden sulx certificere ik schultus en twee Eijgen Erfdens neffens de schatbeurderse [redacted] met het onderteekenen onser namen (...)

5 Kadaster

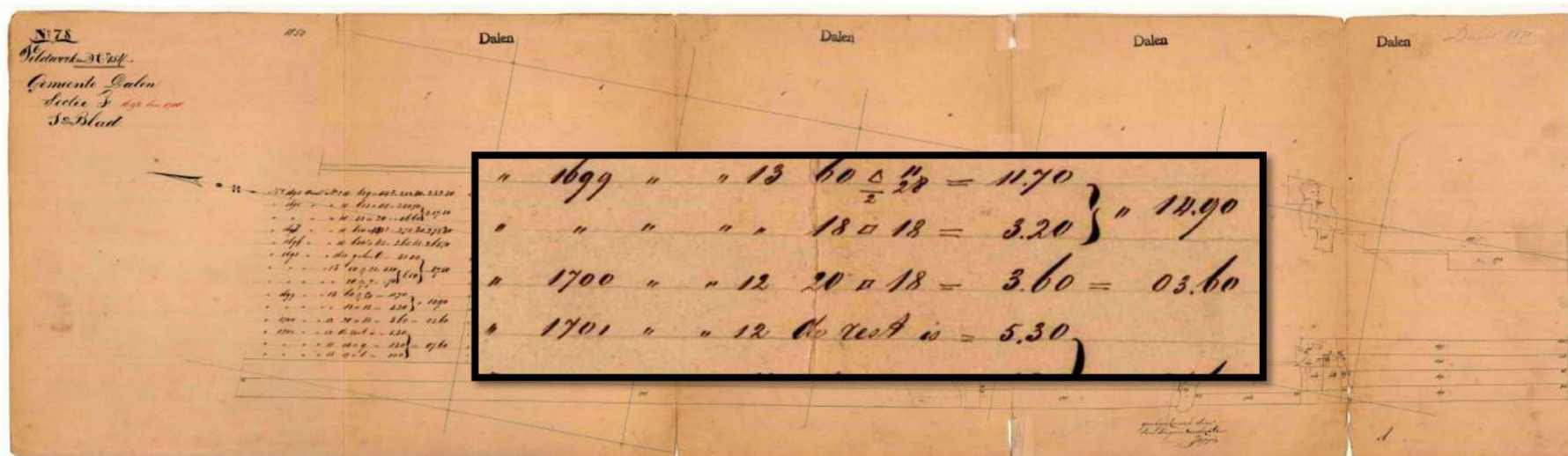

78. De verzamelkaart van het gebied dat nu Schoonebeek (gem. Emmen) is, maar aanvankelijk tot de gemeente Dalen behoorde. De kaart is uit 1829.

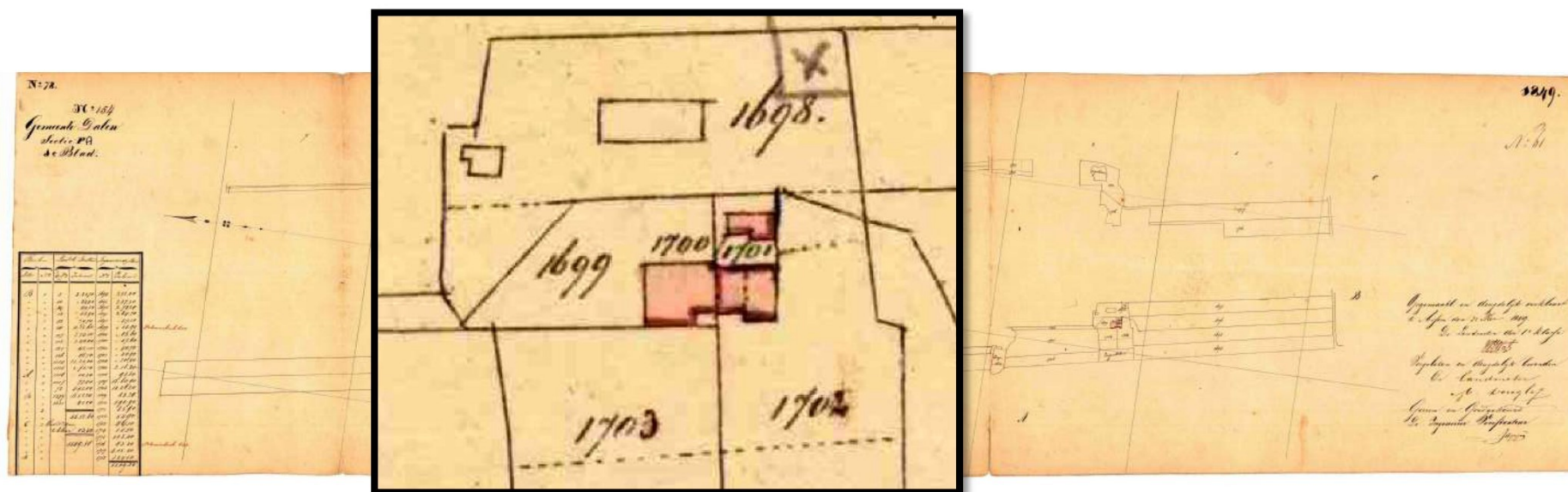

79. De kadastrale minuut. In de uitvergroting van een deel van de kaart is het perceel F 13 met huis F 12 Westersebos 23. Het huis ziet er groter uit dan de oppervlakte die het nu heeft: het voorgedeelte, het woondeel, lijkt groter/langer. Het is

80. In de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel (OAT) wordt [REDACTED] als eigenaar aangewezen. De grootte van perceel 12, dat alleen het huis betreft, is 8 are en 90 centiare. In leggerartikel 222 wordt de grootte net zo aangeduid.

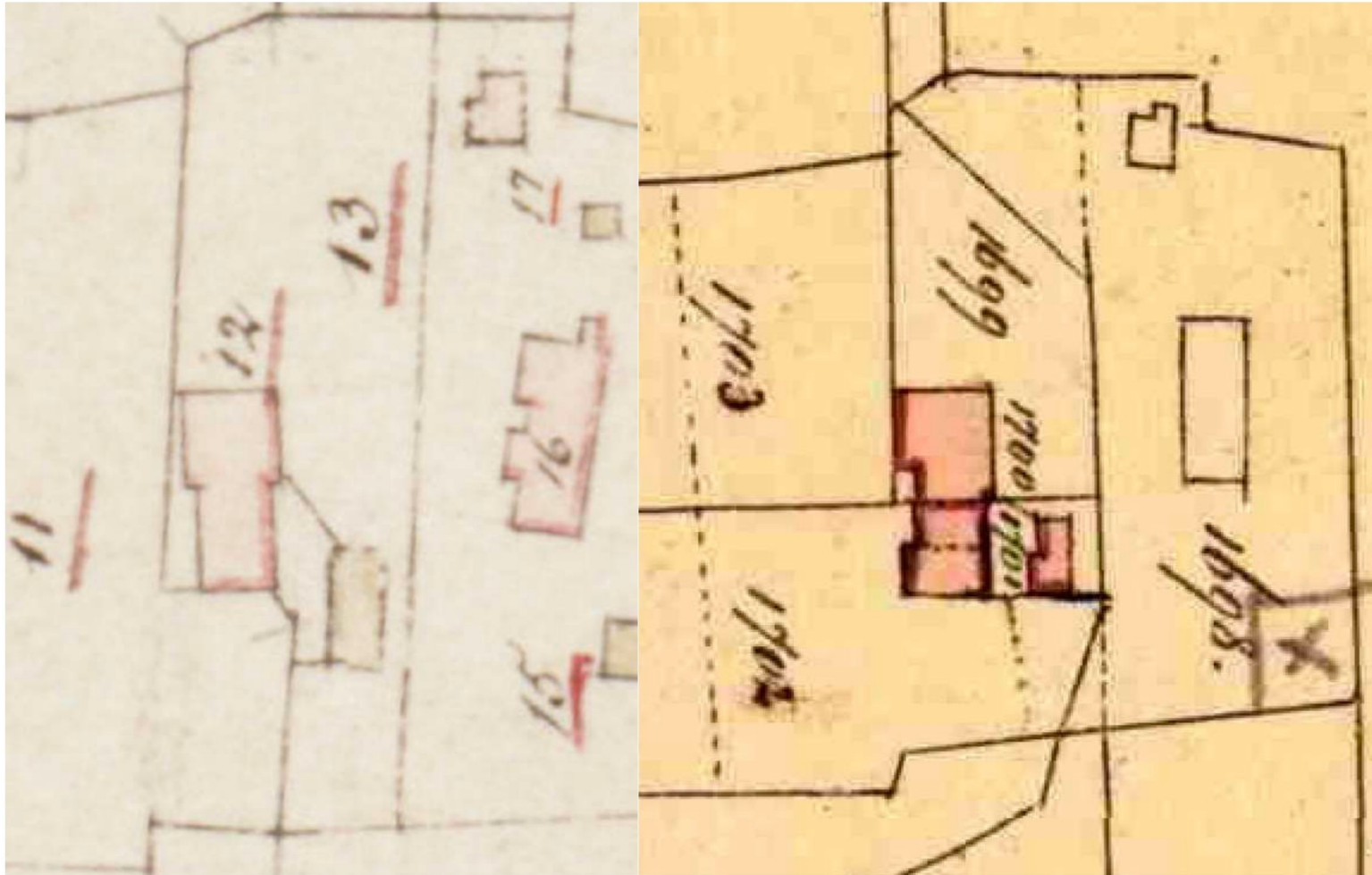

81. Dalen F 12 is overgegaan in Dalen FA 1700. In Dienstjaar 1850 is de aantekening gemaakt dat 1700 van het oude perceel 12 5 are en 30 centiare afstaat aan 1701. Op de hulpkaart ziet dat er zo uit:

82. (Het noorden is links!) 1700 is het huidige huisnummer 23. Perceel 1701 is wat nu huisnummer 25 is.

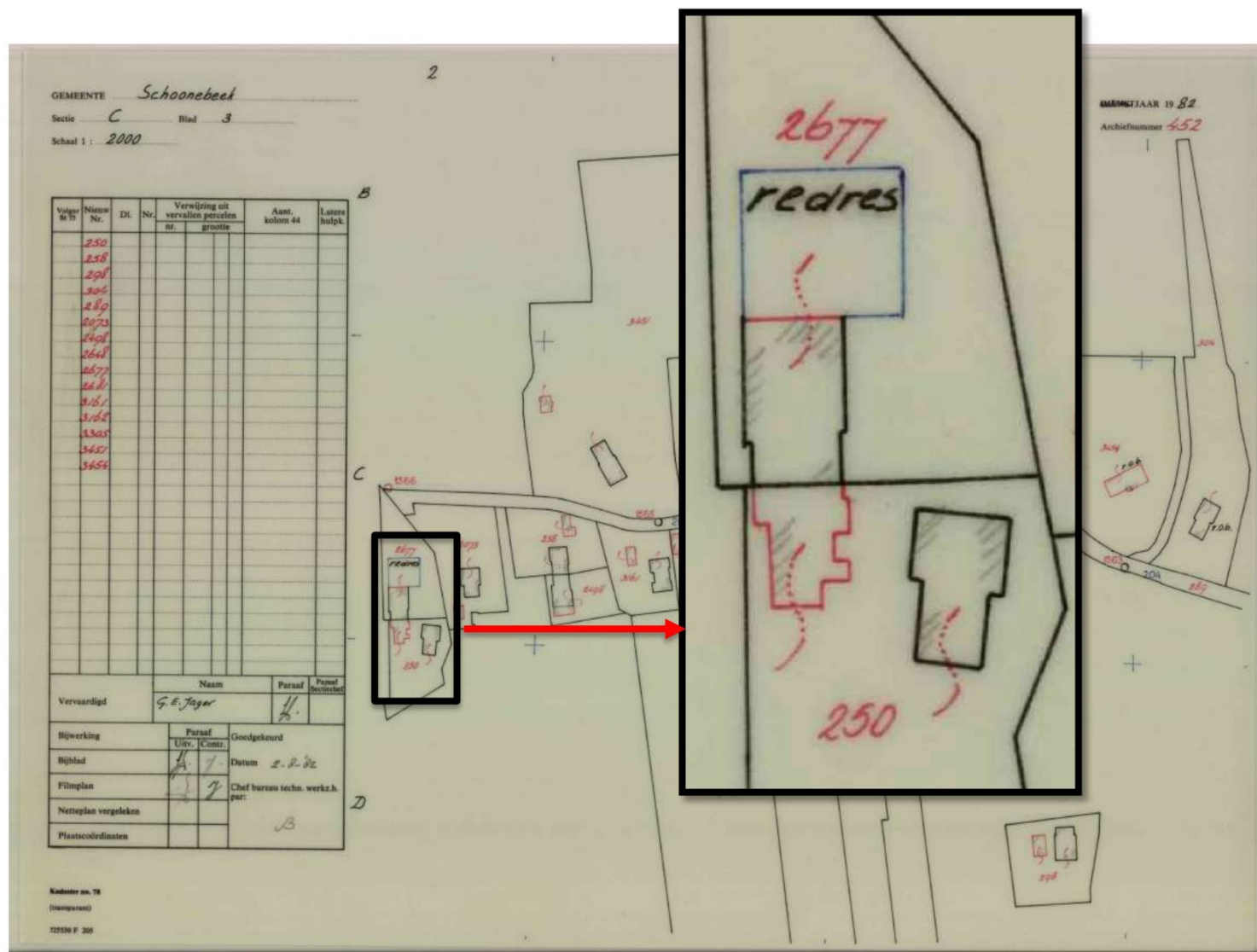
N

N

83. Huis 12 is gedeeld, het is nu 1700 en 1701. Weliswaar is er het een en ander aan de plattegronden gewijzigd, maar de conclusie is gerechtvaardigd dat in 1829 huis 12 al zo groot was als het huidige Westersebos 23 met de aanbouw van de "schuur". Tussen 1731 en 1829 is dus de boerderij vergroot tot de omvang die zij nu heeft, met inachtneming van het feit dat er in de loop van de tijd wel het een en ander veranderd is, zoals op de tekeningen te zien is. Ook de muur op afbeelding 35b geeft aan dat er een verlenging was. De onderslagbalk en de schouw uit afbeelding 71 en 73 maken ook duidelijk dat er oorspronkelijk een woongedeelte in de schuur was.

88. Op de hulpkaart uit 1982 is de aanbouw met rode lijnen getekend, wat betekent dat er een verandering is ten opzichte van de vorige kaart. In dit geval zullen het de uitbreidingen van de schuur zijn. Aan de westzijde is de tekening nog niet actueel. Het in blauw getekende vierkant met **redres** erin is een correctie van een vorige tekening.

H	C	transcript	in database	5/12/97	9/12/89 copy checked and filed.	13 5799 9760
---	---	------------	-------------	---------	---------------------------------	-----------------

[illegible][illegible][illegible]

Katastrale gemeente		SCHOONEBEK	
NAAAM	VOORNAMEN	BEDRIEF, PLAATS EN DATUM VAN GEBORTE	WOONPLAATS EN ADRES
BROCHELER D.H.V. G/M. ROBERT JOHAN	ELISABETH MARIA HENRIETTE AUGUSTE GERTRUD PELITZER	GEB: 25-12-1946	7761 PE SCHOONEBEK MESTERSEBOS 23
VOORZOVER BETREFT HET PERCEEL C 2677 VAN EEN GEDELTTE KRACHTENS DEEL 4063/23			
GEMEENTE SCHOONEBEK			

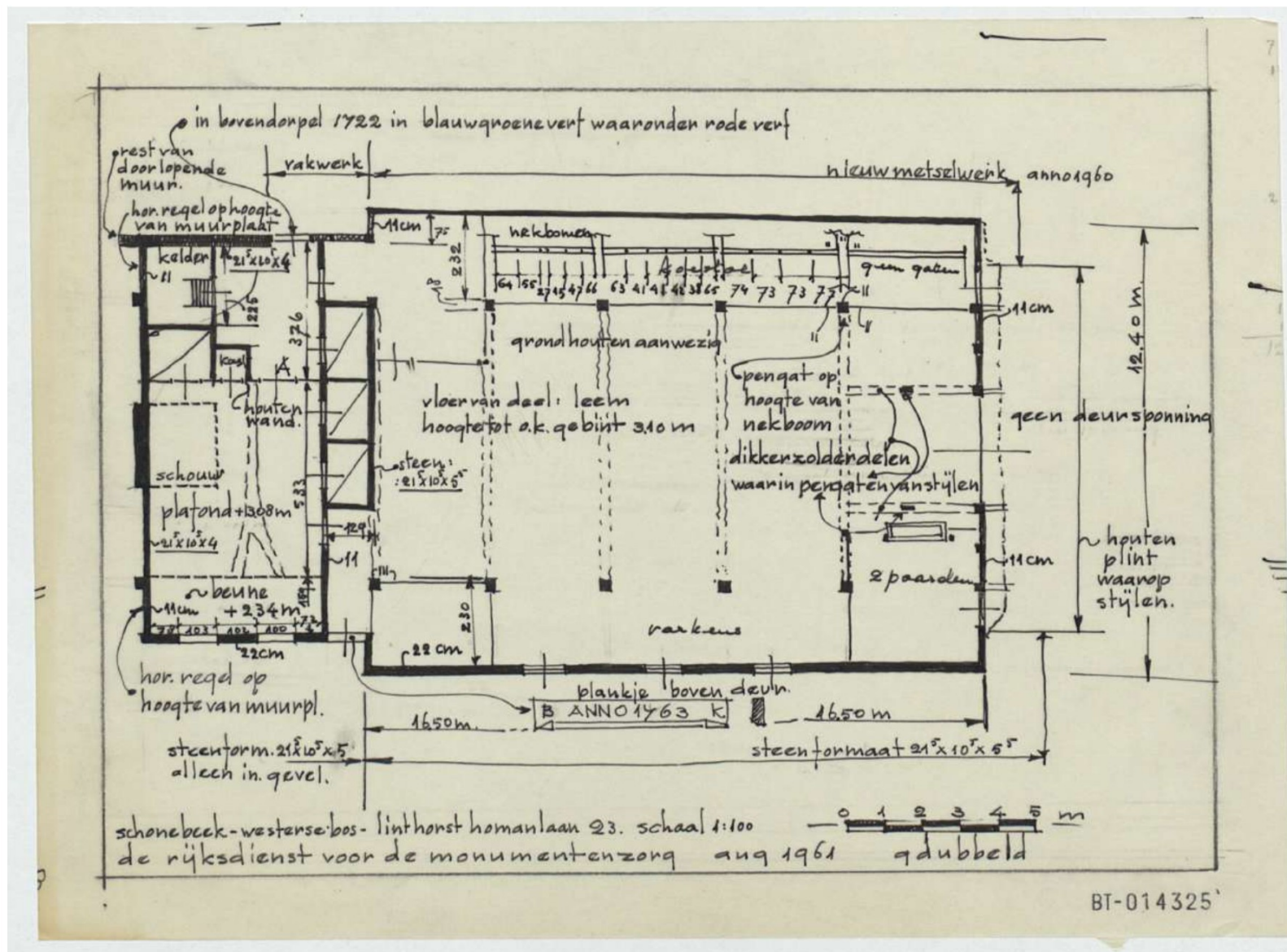
Archief:
6644

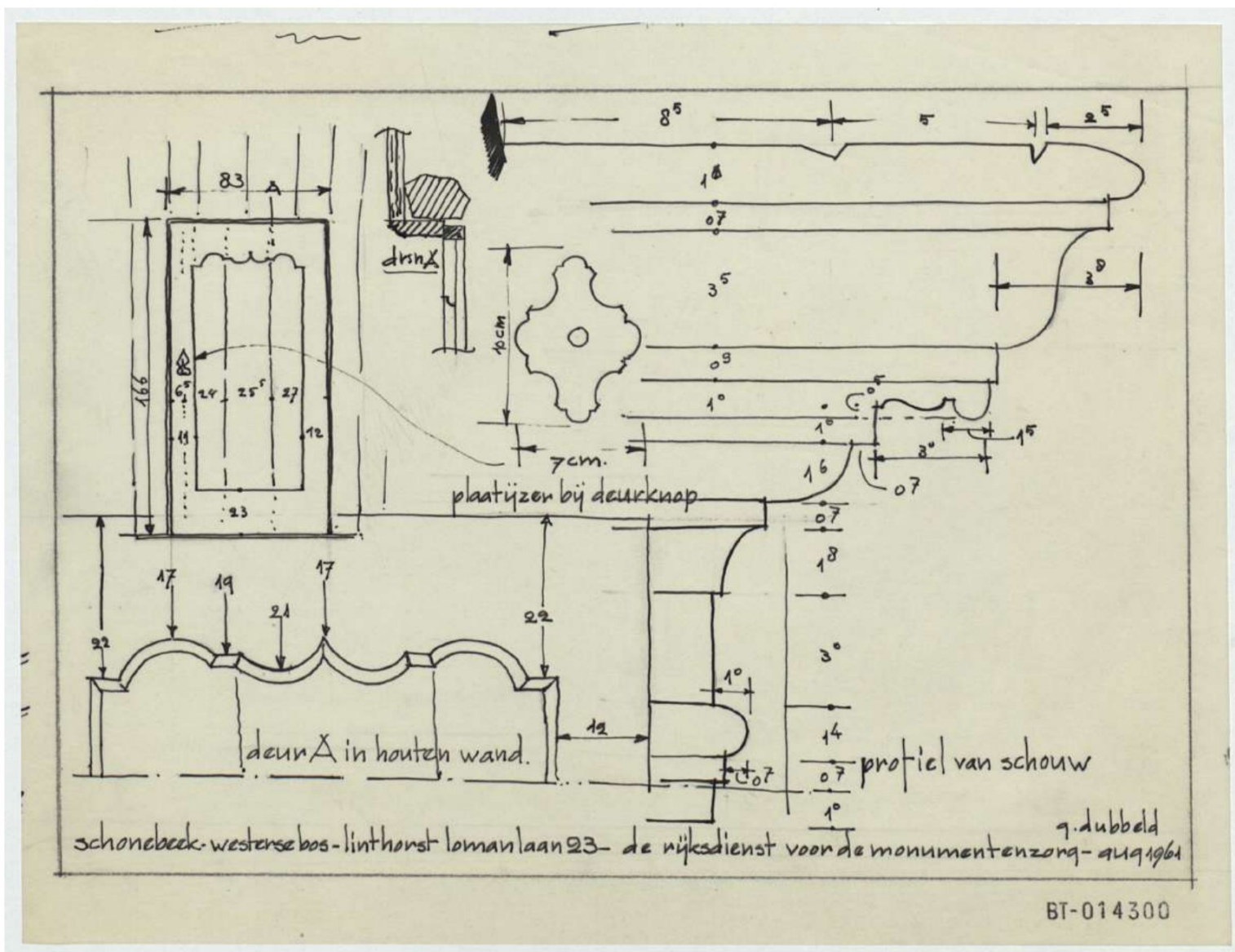
Er zijn nog andere kopers daarna geweest, maar het kadasterarchief gaat niet verder.

6 Rijksdienst

90. In het archief van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed wordt deze opmeting uit 1961 bewaard. Het is bijzonder interessant om deze situatie met de huidige te vergelijken om te constateren dat er van de oude situatie niets meer over is. In 1965 is de boerderij als rijksmonument ingeschreven. Anders dan tegenwoordig het geval is, was het interieur niet beschermd.

Wonen gebeurde aan de andere kant. Er was een schouw, een bedstee en een kelder.

92. Details van helaas verdwenen interieurobjecten.

tekening Dienst van Gemeentewerken Schoonebeek, 20 oktober 1981

Westersebos 23

De boerderij Westersebos 23 is ingeschreven in het Register van Rijksmonumenten onder monumentnummer 33405, ingeschreven op 7 september 1965, kadastraal gemeente Schoonebeek sectie C nrs. 2677 en 250. Beschreven als boerderij met achterbaander, gedateerd 1722 en 1763. De genoemde jaartallen zijn vermeld boven de zijdeuren. Mogelijk in de 19^e eeuw heeft men tegen de kopse zijde van het voorhuis een schuur met zijbaander gebouwd.

93. Zowel Westersebos 23 als 25 zijn officieel rijksmonument. Waarschijnlijk is bedoeld dat het hele complex van een dubbele boerderij in 1965 bedoeld is, niet zozeer de boerderij nummer 25. Dat de schuuraanbouw dus ook onder de bescherming valt, is niet bij iedereen bekend.

Datierungsergebnisse ausgewählter Hölzer

Preßler GmbH
Planung und Bauforschung

Untergerstener Straße 4 * 49838 Gersten/Emsland
Telefon 05904 94940 * Telefax 05904 94942 * Email: info@plessner-gmbh.com

27.09.11

[illegible]

Erläuterung der Abkürzungen: Orientierung: (O,S,W,N) = Himmelsrichtung
Klassifizierung: (1) = Primärholz, (2) = Sekundärholz, R = Reparaturholz, E = Konstruktionsergänzung
Datierung: H/W = Herbst/Winter- F/S = Frühling/Sommerfällung
*** = Probe nicht auswertefähig oder ohne Datierungserfolg

Hinweis: Bei einer Sicherheit $< 99.99\%$ ist das ausgewiesene Fälldjahr nur als eingeschränkte mögliche Datierung anzusehen.
Kodierung der verwendeten Referenzkurven:
ART: Artland/Oldenburgener Münsterland DRE: NI Drenthe EL: südli. Emsland NDS: Niedersachsen

94. In 2013 is in alle boerderijen in Schoonebeek die nog op dezelfde plaats stonden als op de kadastrale minuut van 1832 dendrochronologisch onderzoek uitgevoerd. Ook Westersebos 23 hoorde daarbij. Vier boommonsters leverden een exact jaartal van velling op, 1731 herfst of winter. Omdat eikenhout zo snel mogelijk na het kappen van de boom gebruikt wordt, omdat het hout dan nog redelijk gemakkelijk te bewerken is, kan de bouwdatum van de boerderij met redelijke zekerheid op 1732 gesteld worden.

In de schuur/aanbouw is geen onderzoek gedaan. Het zou goed zijn als dat alsnog zou gebeuren.

8 Interpretatie van de onderzoeksgegevens

- De boerderij aan het Westersebos 23 te Schoonebeek is in 1732 gebouwd.
- Van de oorspronkelijke bouw zijn de gebinten en de kapconstructie bewaard. De noordgevel met vakwerk is op twee vensters na en de glazen invulling van de baanderdeuren oorspronkelijk. De invulling van de vakken met baksteen kan van later datum zijn. Ook het vakwerk en de invulling ervan zijn oorspronkelijk, waarbij moet worden aangetekend dat de baksteen van de invulling ook hier van later datum kan zijn.
- Er was in het woongedeelte een kelder. De ontluchting vond plaats door middel van een tralievenster. De kelder is gedicht en het tralievenster is een vierruits venster geworden.
- Tussen 1732 en 1829 (de datum van de verzamelkaart) is de andere helft van de boerderij gebouwd.
- In 1849 zijn de twee helften kadastraal gescheiden.
- In de negentiende en twintigste eeuw zijn de west- en oostmuur van de deel vernieuwd en aangepast aan de eisen van de tijd. De westmuur is jonger dan de oostmuur.
- In de jaren 1970 is de boerderij die tot dan toe bewoond werd door de familie ████████ verkocht. In de jaren voordat dat het geval was en de boerderij leegstond, is zij gekraakt en gebruikt als onderkomen voor een jeugdsoos.
- Vanaf de jaren 1970 is het interieur verbouwd met als resultaat de huidige toestand.
- In de loop van de tijd is de andere helft van boerderij met woongedeelte alleen schuur geworden. In de tweede helft van de twintigste eeuw zijn nog enkele uitbouwen aangebracht.

9 Waardestelling

Contextuele waardestelling

De boerderij in het Westersebos 23 te Schoonebeek is een van de boerderijen van het beschermde dorpsgezicht (gem. Oud Schoonebeek, nu gem. Emmen) ex artikel 20 van de monumentenwet¹. In het Westersebos zijn meer boerderijen die de monumentenstatus hebben. De boerderij is in zoverre uniek omdat zij deel van een dubbele boerderij is, waarvan het andere deel nu tot schuur gemaakt is, maar oorspronkelijk ook een woonfunctie had. Dubbele boerderijen zijn kenmerkend voor Schoonebeek.

Interne waardestelling

Exterieur	Hoge monumentwaarde	Positieve monumentwaarde	Indifferente monumentwaarde
Noord	De gehele gevel van vakwerk dat ingevuld is met baksteen. <i>Argument: Oorspronkelijke gevel met invulling van vensters naast baander. Baksteen invulling waarschijnlijk later.</i>		Kozijn met schuifdeur op plaats van baander. <i>Argument: Oorspronkelijk deuren. Invulling van vakwerk met vensters uiterst links en rechts. Argument: Oorspronkelijk staldeuren.</i>
Oost		Metselwerk woondeel (slaapkamer 1.7) met vensters. <i>Argument: weliswaar vernieuwd metselwerk, maar oorspronkelijke situatie gehandhaafd.</i> Metselwerk met vensters en luiken van de deel. <i>Argument: Metselwerk rond 1900, vensters op plaats mestdeuren.</i>	Deur met luifel. <i>Argument: Recent helemaal vernieuwd.</i>

¹ Bijlage 1

West	Gedeelte met vakwerk. Deur met klinksluiting. Venster en keldervenster (oorspronkelijk met tralies) <i>Argument: Oorspronkelijk bouw. Baksteen invulling waarschijnlijk later.</i>	Metselwerk met vensters en houten kozijnen en betonnen stalvensters van de deel. <i>Argument: Metselwerk weliswaar rond 1970, stalvensters ouder. Oorspronkelijke vorm van deel.</i>	
Zuid	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dak	Rietdekking. Bekleding met stro noordzijde dakvlak. <i>Argument: Weliswaar vernieuwd, maar oorspronkelijk</i>		Serie van zes dakramen in het westelijke dakvlak. <i>Argument: recent aangebracht.</i>

Interieur	Hoge monumentwaarde	Positieve monumentwaarde	Indifferente monumentwaarde
Ankerbalkgebinten	Alle ankerbalkgebinten. <i>Argument: Oorspronkelijk.</i> Onderslagbalken in 1.1-1.7 en 1.2-1.8. <i>Argument: Oorspronkelijke situatie in voorhuis.</i>	Aanheling twee stijlen. Nieuwe schoren. <i>Argument: Vernieuwing, maar op oorspronkelijke plaats.</i>	
Vloer			De hele betonvloer. <i>Argument: Nieuw, niet oorspronkelijk.</i>
Tussenvloer tussen begane grond en zolder			De hele zoldering met plaatmateriaal, ook in keuken w.b. verlaagde plafond. <i>Argument: Nieuw, niet oorspronkelijk.</i>

Alle ruimtes/kamers 1.1-1.8			Alle wanden, deuren, wastafel, douche, bad, toilet en inrichting keuken en bijkeuken. <i>Argument: Nieuw, niet oorspronkelijk.</i>
Zolder 2.1	Gebintplaten. <i>Argument: Onderdeel van ankerbalkgebinten.</i> Daksporen van eikenhout met haanhouten. <i>Argument: Oorspronkelijk.</i>		Vloer. <i>Argument: Nieuw aangebracht, niet oorspronkelijk.</i> Kalkzandsteen muren aan noord- en zuidzijde. <i>Argument: Nieuw aangebracht, niet oorspronkelijk.</i>

Legenda

▽ = vloerafwerking

△ = plafondafwerking

□ = wandafwerking

① = vensterluiken

② = glas-in-lood bovenlicht

? = onbekende waarde

× = waarde balklaag of kapconstructie

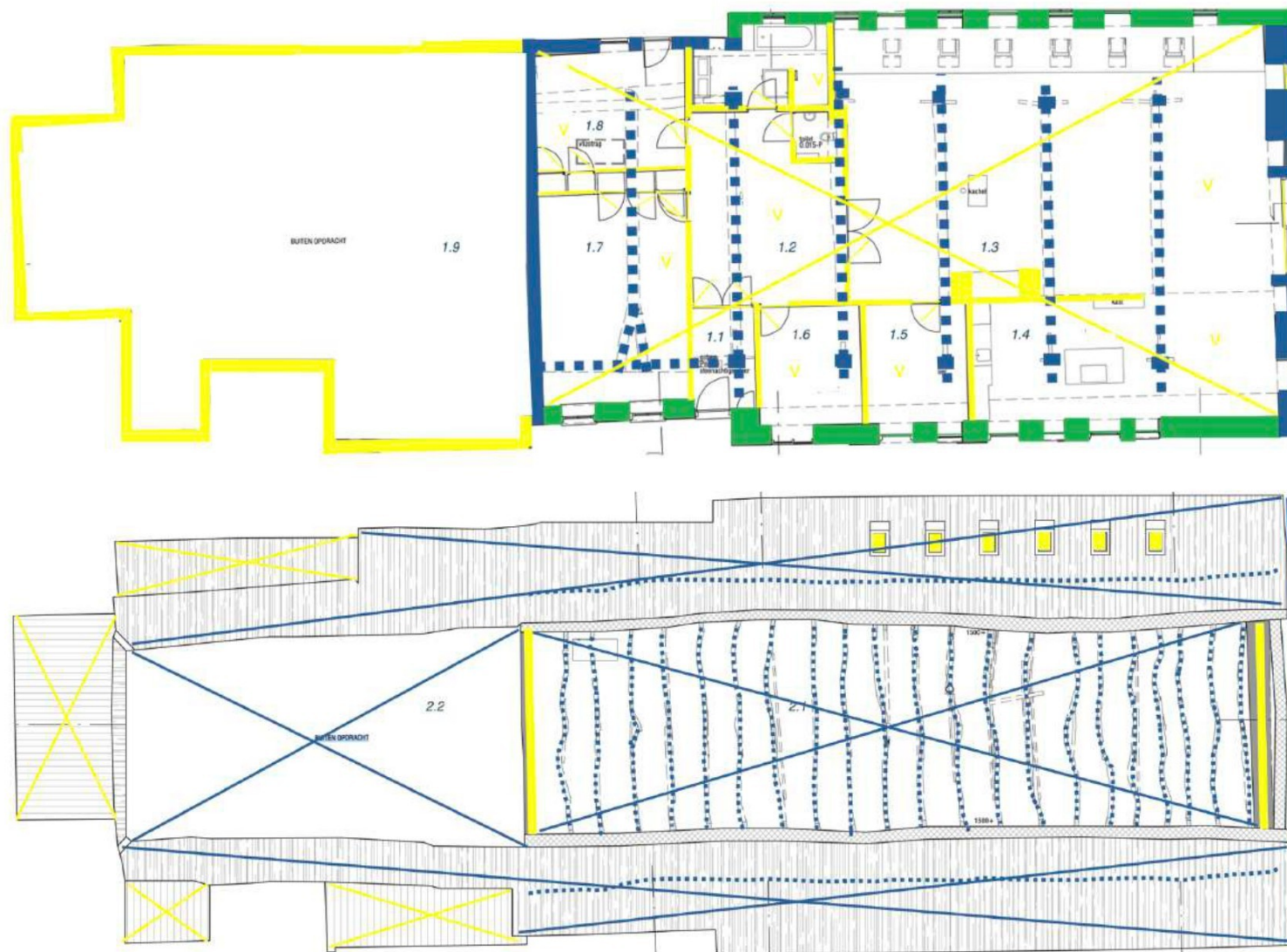
⊙ = waarde kozijn en raam/deur

○ = **waarde interieuronderdeel**

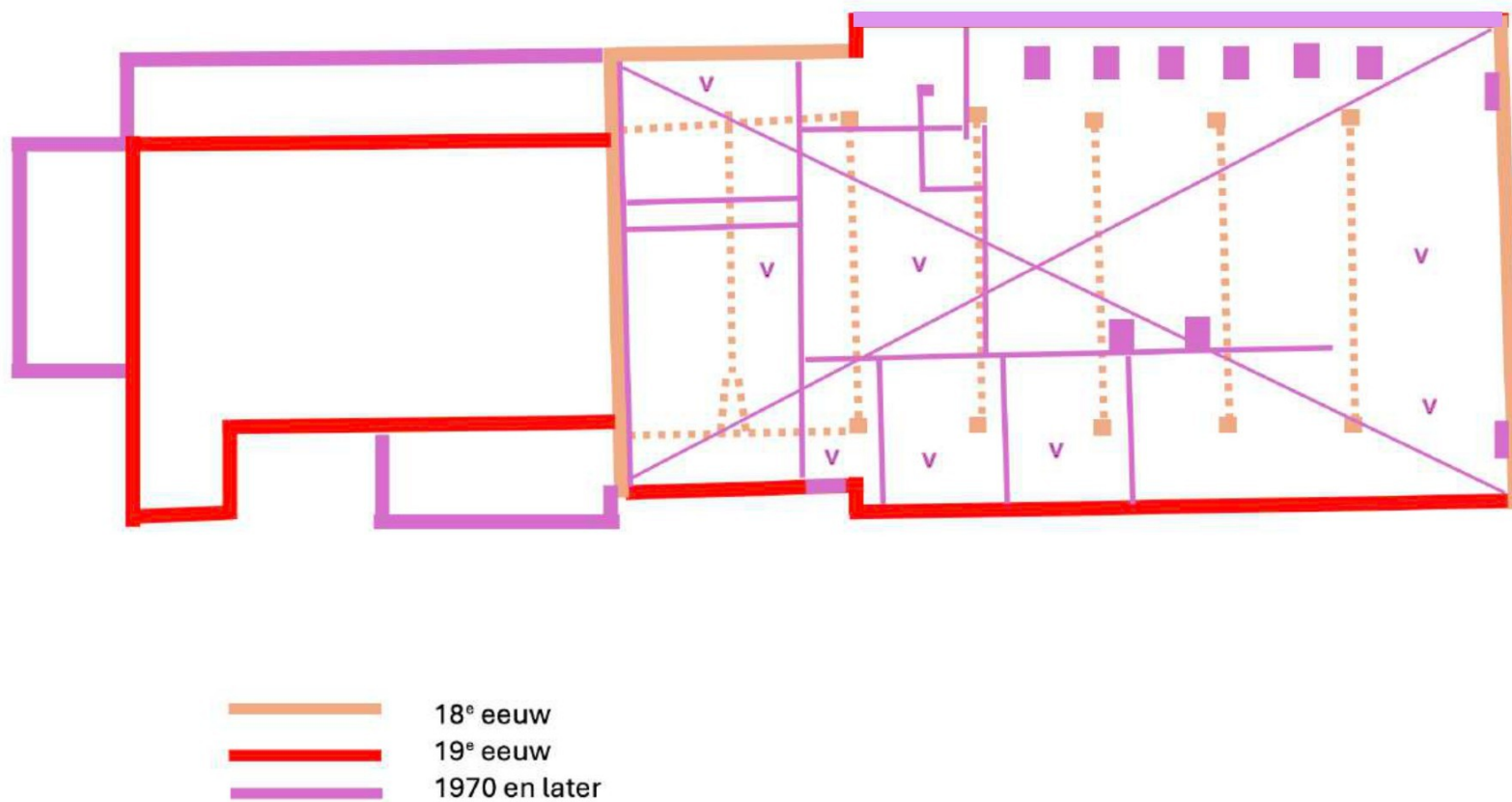
■ = hoge monumentwaarde

■ = positieve monumentwaarde

■ = indifferente monumentwaarde

10 Faseringstekening

Geraadpleegde literatuur

█ 'Bentheimer zandsteen', in: *Bouwen met natuursteen*, Grondboor & Hamer/Gea, speciaal nummer van de Nederlandse Geologische Vereniging en de Stichting Geologische Activiteiten, december 2015, 64-73

Aan de slag in de kadastrale archieven. Een handleiding voor de particuliere onderzoeker, Apeldoorn (Dienst voor het kadaster en de openbare registers) 2014 [223 p., ISBN 9789080307803]

█, *Historische houtconstructies in Nederland*, Arnhem (Stichting Historisch Boerderij-Onderzoek) 1999 [142 pp., ISBN 90-70103-18-4]

█ *Boeren op het Drentse zand 1600-1900. Een nieuwe visie op de 'oude' landbouw*, A.A.G. Bijdragen 29, Wageningen (Afdeling Agrarische Geschiedenis Landbouwuniversiteit) 1987 [834 p., ISBN-]

█, *Drents Boer-boek. 7000 jaar boerderij en landschap*, Assen (*Het Drents Landschap/Koninklijke Van Gorcum BV*) 2003 [246 p., ISBN 9023239725]

█ *Het booënboek. Vetweiderij in de Schoonebeeker marke*. Alle Schoonebeekers dl 2, Emmen (Stichting Onderzoek Drentse Families en Huizen) 2021 [703 p., ISBN 978-90-826483-4-8]

█ e.a. (red.), *Geschiedenis van Emmen en Zuidoost-Drenthe*, Meppel/Amsterdam (Boom) 1989 [508 p., ISBN 9060098765]

█ *Bouwkundige termen. Verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie*, derde, geheel opnieuw bewerkte en vermeerderde druk, Leiden (Primavera Pers) 1997 [644 pp., ISBN 90-74310-33-8]

█ *De Drentse boerderij*, Assen (*Provinciaal Museum van Drenthe*) 1979 [80 p. en 5 kaarten in bijlage, ISBN -]

█, *Achter slot en grendel*, Zeist/'s-Gravenhage (Rijksdienst voor de Monumentenzorg/Sdu Uitgeverij) 1994 [295 p., ISBN 9799012080657]

█ *Schoonebeek, de eeuwen door. Grepen uit de geschiedenis van dorpen en buurtschappen*, Schoonebeek (De Spiker) 1980 [344 p., ISBN -]

Oud Schoonebeek in beelden verbeeld, red. █ Beilen (Uitgeverij Drenthe) 2008 [156 p., ISBN 9789075115482]

Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek, Den Haag (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Stichting Bouwhistorie Nederland, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Atelier Rijksbouwmeester, Rijksgebouwendienst) 2009 [28 p., ISBN 9789090240497]

█ e.a., *Monumenten in Nederland. Drenthe*, Zwolle (Rijksdienst voor de Monumentenzorg Zeist, Waanders Uitgevers Zwolle) 2001 [246 p., ISBN 9040094543]

Verantwoording van de afbeeldingen

Alle kleurenfoto's Battjes & Ladrak, alleen afbeelding 71 en 73

Alle zwartwit foto's zijn van het Drents Archief, Beeldbank.

Afbeelding 77: Drents Archief

Afbeelding 78-89: Kadaster

Afbeelding 90-92: RCE

Afbeelding 93: gem. Schoonebeek, nu gem. Emmen

Afbeelding 94: Pressler GmbH, Dld

Pagina 4: Kadaster

Pagina 6-9 en 54-56: VANDESALM, bewerkingen van Battjes & Ladrak

Bijlagen: RCE

Bijlage 1

10-1330 1-5-1969
C-2

TOELICHTING bij het besluit tot vaststelling van een beschermd dorpsgezicht ex artikel 20 van de Monumentenwet in de gemeente OUD SCHOONEBEEK(Westerse Bos), gemeente Schoonebeek.

Het beschermde dorpsgezicht omvat het op bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg tek.nr. 049^a) met een stippellijn omgrensde gebied.

1.110518120011

Oud-Schoonebeek is een van de streekdorpen, die op de Drentse veengronden in de zuid-oosthoek van de provincie tot ontwikkeling zijn gekomen. De structuur van dit type nederzetting wijkt sterk af van de aanleg van de plaatsen, welke op de diluviale gronden zijn ontstaan, de z.g. brinkdorpen.

Het karakter van vele van de langgerekte streekdorpen is door allerlei wijzigingen en vernieuwingen sterk veranderd, het dorpsbeeld heeft daarbij veel aan aantrekkelijkheid ingeboet. Een gunstige uitzondering op deze ontwikkeling vormt Oud-Schoonebeek, waarvan een tweetal delen, de buurschappen "Oosterse Bos" en "Westerse Bos" in oorspronkelijke staat bewaard is gebleven. De hier aanwezige boerderijen behoren tot de mooiste die in dit gewest worden aangetroffen.

De buurschap Westerse Bos, gelegen ten noorden van de Nieuw Amsterdamseweg, bestaat uit een aantal aan de Linthorst Homanlaan liggende boerderijen, waarvan vooral de nrs. 5, 8-10, 12-14, 11-13, 17, 21, 23, 26-28 en 30 van bijzonder goede kwaliteit zijn. Vele van de onder deze nummers ressorterende opstallen zijn nog voorzien van met riet beklede topgevels en bestaan ten dele nog uit vakwerkbouw.

De wijze waarop de hoeven aan beide zijden van de weg gesitueerd zijn, op zich ver landinwaarts uitstrekken de parallelle kavels, verleent aan de buurschap een voor het Drentse streekdorp typerend karakter. Voor het behoud van het aspect zijn de mede binnen de omgrenzing getrokken akkers onontbeerlijk.

In het vigerende uitbreidingsplan in hoofdzaak voor de gemeente Schoonebeek is aan de buurschap Westerse Bos de bestemming van "cultuurmonument" gegeven, een maatregel, die parallel loopt met het doel dat door de onderhavige aanwijzing tot beschermd dorpsgezicht wordt beoogd.

Bijlage 2

Monumentnummer*: 33405

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 07 september 1965
Kadaster deel/nr 82857/179

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*		
Schoonebeek	Emmen	Drenthe		
Locatiennaam		Locatieomschrijving		
Schoonebeek				
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Schoonebeek	C			2677
Schoonebeek	C			250
Omschrijving**				
Boerderij met achterbaander, gedateerd 1722 en 1763.				
Hoofdcategorie		Subcategorie	Functie	
Boerderijen, molens en bedrijven		Boerderij (M)		

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister
** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument
Datum van downloaden 19 februari 2024